

**Biblioteca ASTRA,
Corpul B**

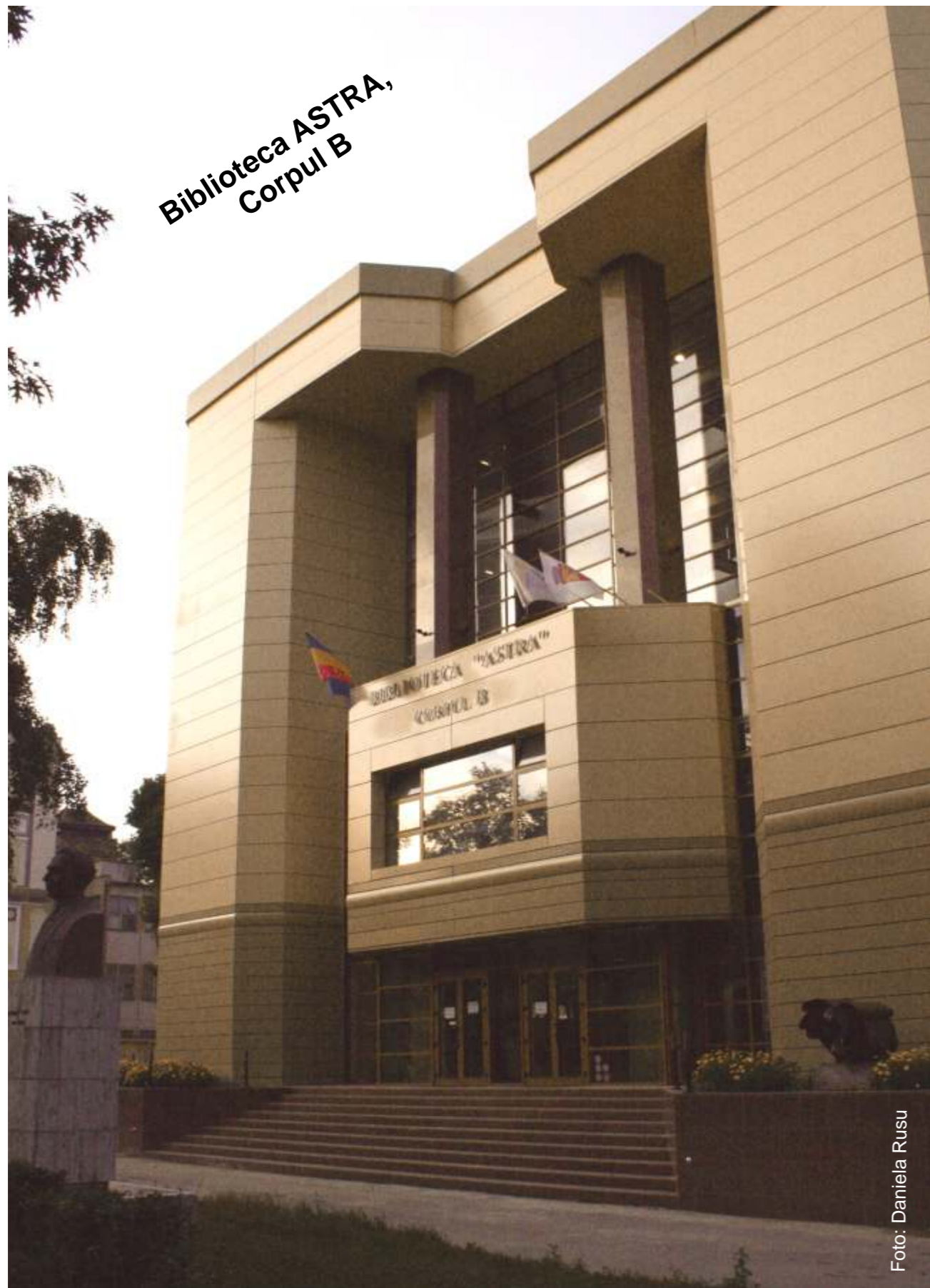
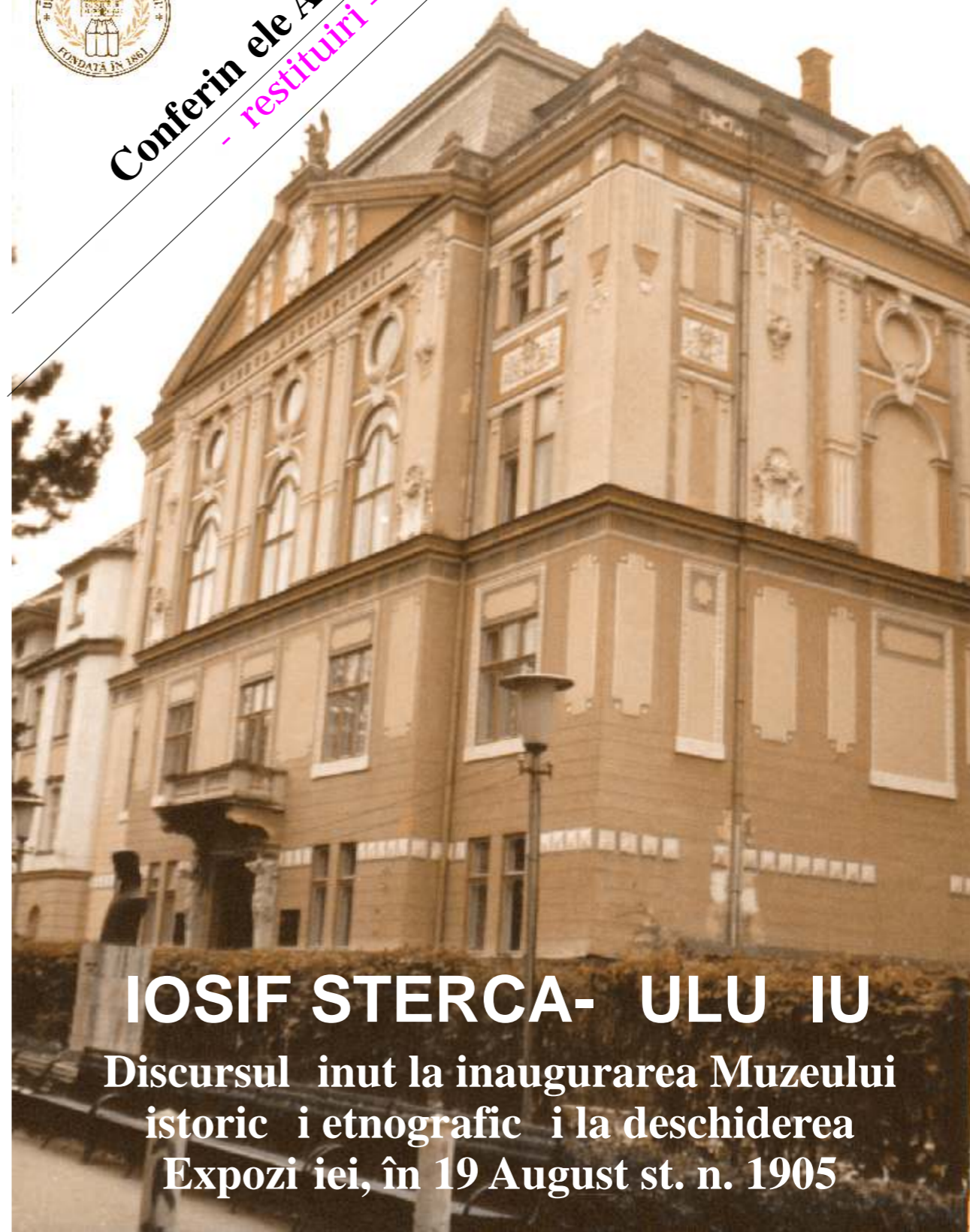

Foto: Daniela Rusu

Conferințele ASTREI
- restituiri -

Nr. 99/2010

IOSIF STERCA- ULU IU

Discursul ținut la inaugurarea Muzeului
istoric și etnografic și la deschiderea
Expoziției, în 19 August st. n. 1905

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Conferințe restituite:

IOSIF STERCA ȘULUȚIU: *Discursul ținut la inaugurarea
Muzeului istoric și etnografic și la deschiderea Expoziției,
în 19 August st. n. 1905*

Coordonatorul colecției: **Onuc Nemeș-Vintilă**
Grafică copertă: **Daniela Rusu**
Editor: **Ioana Butnaru**

Lucrare realizată la tipografia Bibliotecii ASTRA
Tiraj: 15 exemplare

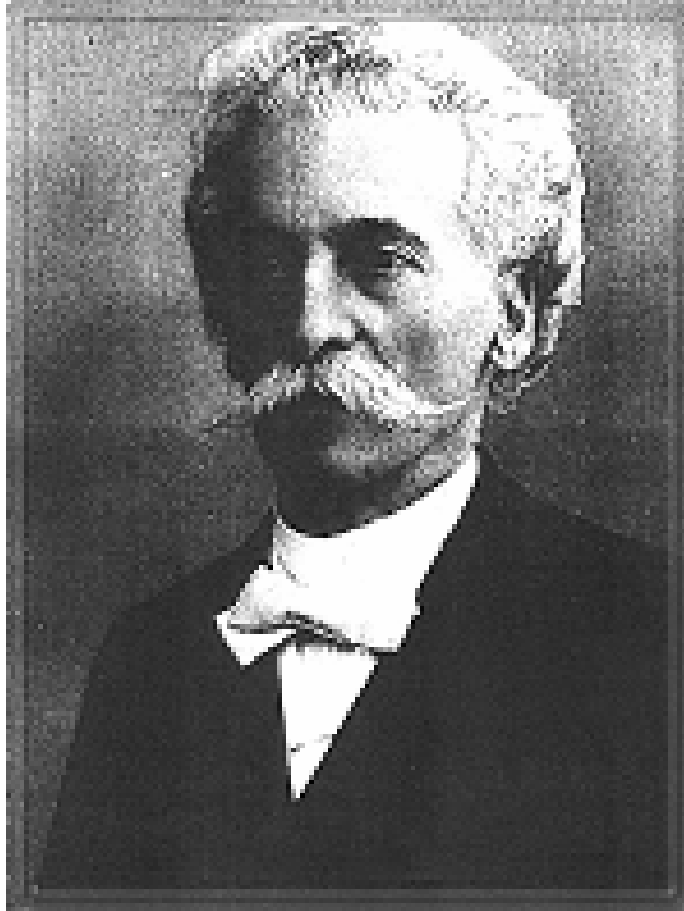
*Versiunea în format electronic a conferinței se află la Biblioteca ASTRA,
Compartimentul Colecții Speciale*

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ ASTRA SIBIU

Str. George Barițiu, nr. 5/7
550178 Sibiu/România

Tel: +40 269 210551
Fax: +40 269 215775
Internet: www.bjastrasibiu.ro
E-mail.: bjastrasibiu@yahoo.com

ISSN: 1843 - 4754

Iosif Sterca Șuluțiu
(1796 – 1858)

Din această serie au apărut conferințele:

Octavian Paler	<i>Autoportret într-o oglindă spartă</i>	1
Constantin Noica	<i>Eminescu – omul deplin al culturii românești</i>	2
Horia Bernea	<i>Evocat de: Andrei Pleșu, Sabin Adrian Luca, Ion Onuc Nemeș</i>	3
Rodica Braga	<i>Anul 2000. Simple exerciții de sinceritate</i>	4
Mircea Braga	<i>Întoarcerea ex- librisului</i>	5
Ion Agârbiceanu	<i>Către un nou ideal – 1931 –</i>	6
Ion Agârbiceanu	<i>Necesitatea din care a răsărit <<ASTRA>></i>	7
Inaugurarea Bibliotecii ASTRA, Corpul B, 1 ianuarie 2007		8
Pr. acad. Mircea Păcurariu	<i>– Mitropolitul Andrei Șaguna – 200 de ani de la naștere</i>	9
Ioan Lupaș	<i>Viața și activitatea lui Gheorghe Barițiu</i>	10
Victor V. Grecu	<i>Dreptul limbii</i>	11
Antonie Plămădeală	<i>A plecat și Constantin Noica</i>	12
Giovanni Ruggeri	<i>Muzeul de Icoane pe Sticlă din Sibiel</i>	13

Dorli Blaga	<i>În ciuda vremurilor de atunci, viața lui Blaga la Sibiu a fost frumoasă și luminoasă</i>	14
Octavian Goga	<i>La groapa lui Șaguna</i>	15
George Banu	<i>Actorul european</i>	16
Rita Amedick	<i>Podoabe pentru o sfântă a săracilor</i>	17
Basarab Nicolescu	<i>Întrebări esențiale despre univers</i>	18
Vasile Goldiș	<i>La mutarea bustului lui G. Barițiu în fața Muzeului Asociațiunii</i>	19
Eugen Simion	<i>Constantin Noica – arhitectura ființei</i>	20
Jan Urban Jarnik	<i>Un prieten sincer al poporului nostru</i>	21
Al. Dima	<i>George Coșbuc în Sibiu</i>	22
Octavian Goga	<i>Țăranul în literatura noastră poetică</i>	23
Răzvan Codrescu	<i>Doctorul Nicolae C. Paulescu sau Știința lui Scio Deum esse</i>	24
Victor V. Grecu	<i>Identitate. Unitate. Integrare – în spectrul globalizării</i>	25
Remus Rizescu	<i>Compozitorul slovac Jan Levoslav Bella și Sibiul</i>	26
Teodor Ardelean	<i>Limba înainte de toate și în toate</i>	27
Andrei Șaguna	<i>Românii s-au zbatut mai mult pentru limbă decât pentru viață</i>	28

Andrei Bârseanu	<i>Asociațiunea nu va face literatură și știință, ci numai va sprijini literatura și știința</i>	29
Iuliu Moldovan	<i>Problema Munților Apuseni</i>	30
Ion Duma	<i>Eminescu și românii din Ungaria</i>	31
Vasile Ladislau Pop	<i>„Luptele politice nu numai că ne-au răpit timpul, dar au înstrăinat frați de către frați”</i>	32
Vasile Ladislau Pop	<i>“Numai lumina, numai cultura ne poate mântui: cultura și lumina trebuie să ne dea putere în brațe, ca să ne știm apăra viața, și minte și înțelepciune spre a ne ști conserva și înmulți cele trebuincioase întru susținerea vieții”</i>	33
Vasile Ladislau Pop	<i>«(...)În loc de a trage unii într-o parte, alții în alta, în loc de a lucra unii spre stricarea și slăbirea altora ca să ne ridicam persoanele noastre (...)»</i>	34
Sebastian Stanca	<i>Pastelele lui Alecsandri</i>	35
Andrei Bârseanu	<i>„Oamenii mari se cunosc după seriozitatea cu care tratează chiar și lucrurile mici”</i>	36
Andrei Șaguna	<i>„Suntem fiii unei patrii umane, culte și constituționale”</i>	37
George Barițiu, Iacob Bologa	<i>“Nici unu poporu care nu cultiva artile si industri'a, nu are dreptu a se numerá intre poporale civilisate”</i>	38
Acad. Radu P. Voinea	<i>Asociațiunea a avut un rol important în realizarea unității spirituale și naționale a tuturor românilor</i>	39

Vasile Ladislau Pop	<i>„Asociațiunea nutrește și conservă spiritul național, cultivă și conservă limba și prin aceasta existența națională”</i>	40
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Înființarea unei școli române de fete în Sibiu</i>	41
Iacob Bologa	<i>Numai dezvoltarea facultăților spirituale, numai luminarea minții, numai cultura cea adevărată, norocesc, fericesc pe om, va noroci și va ferici pe poporul român</i>	42
Iacob Bologa, dr. D. P. Barcianu	<i>Asociațiunea pentru înaintarea în cultură a femeii române</i>	43
Iacob Bologa	<i>Poporul român singur prin cultură poate să se înalțe la acea vază și demnitate care l-ar putea mântui de nenumăratele rele ce-l apasă</i>	44
Iacob Bologa	<i>Asociațiunea este de nespus folos nu numai pentru români ci și pentru popoarele conlocuitoare</i>	45
George Barițiu	<i>Raport general asupra stării Asociațiunii, 1889</i> ...	46
Antonie Plămădeală	<i>Darul Asociațiunii către poporul român</i>	47
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	48
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Cercul Literar de la Sibiu</i>	49
Elena Macavei	<i>Rolul Asociațiunii ASTRA în emanciparea femeii și educația copiilor</i>	50
Ioan Mariș	<i>Lucian Blaga și Emil Cioran (între afinitățile afective și refuzurile selective)</i>	51

Ștefan Pascu	<i>Rolul național-cultural al ASTREI</i>	52
Andrei Șaguna	<i>Munca este onoarea și reputația cea mai mare a omului</i>	53
Timotei Cipariu	<i>Școlile elementare sunt fundamentul culturii naționale și a literaturii naționale</i>	54
Timotei Cipariu	<i>Două gimnazii pentru înaintarea culturii naționale la Năsăud și Blaj</i>	55
Timotei Cipariu	<i>Cauzele naționale, prin bărbați energici, capabili de orice sacrificiu</i>	56
Cristofor I. Simionescu	<i>Astra și Țările Române</i>	57
Mihai Sofronie	<i>Vasile Stroescu, un filantrop aproape uitat</i>	58
Matei Pamfil	<i>Andrei Bârseanu și Asociațiunea</i>	59
Matei Pamfil	<i>Mitropolitul Andrei Șaguna și Asociațiunea</i>	60
Elena Macavei	<i>Călătorie în China</i>	61
Elena Macavei	<i>Glume, anecdote în publicațiile ASTREI</i>	62
Caius Iacob	<i>Matematica românească de la Gheorghe Lazăr la Traian Lalescu</i>	63
Nicolae Nicoară-Horia	<i>Schiță de portret - Atanasie Marian Marienescu –</i>	64
Tatiana Benchea	<i>Creativitatea, izvor de energie</i>	65

Sergiu Găbureac	<i>Crizele și biblioteca publică</i>	66
Mihai Racovițan	<i>Sibiul în anul evenimentelor decisive – 1918</i>	67
Mihai Racovițan	<i>Rosturile Sibiului în revoluția română din Transilvania de la 1848-1849</i>	68
Antonie Plămădeală	<i>ASTRA – Ctitorii și ctitoriile ei</i>	69
Vasile Avram	<i>Sensuri bipolare în poezia lui Blaga</i>	70
Vasile Avram	<i>Ritual pentru Noica</i>	71
Vasile Avram	<i>Codul Eminescu</i>	72
Vasile Avram	<i>Modelul Cioran</i>	73
George Barițiu	<i>Unul din scopurile principale ale școlilor de fete este să împuțineze urmările triste ale blestemului care se numește lux, vanitate omenească, dacă nu le poate paraliza cu totul</i>	74
George Barițiu	<i>Meritul Asociațiunii constă în admirabila sa influență morală care o pătrunde în toate fibrele poporului nostru</i>	75
Diana Câmpan	<i>Constantin Noica – restituiri</i>	76
Diana Câmpan	<i>Aventura adevărului fără de sfârșit în cultură; Cultura – o utopie asumată</i>	77
Alexandru Dobre	<i>Asociațiunea Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român și Societatea Academică Română</i>	78

Valer Hossu	<i>Episcopul Dr. Iuliu Hossu – Trăirea în jurământul pentru sionul românesc</i>	79
Cornel Lungu	<i>Momente ale participării Sibiului la Revoluția din 1848-1849 în Transilvania. Locul și rolul Comitetului Națiunii Române</i>	80
Cornel Lungu	<i>Din legăturile “ASTREI” cu societăți academice și culturale române și străine 1861-1914</i>	81
Cornel Lungu	<i>Pașii poetului în cetate</i>	82
Ovidiu Hurduzeu	<i>Capitalismul cu conștiință și economia participativă</i>	83
Ion Bianu	<i>August Treboniu Laurian</i>	84
Ilie Moise	<i>Ilie Dăianu și spiritul Blajului</i>	85
Cornel Lungu	<i>Petiția Episcopiei Române Ortodoxe din Statele Unite ale Americii de Nord către președintele Woodrow Wilson</i>	86
Alexiu Tatu	<i>Mihai Viteazul în documentele Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale</i>	87
Bianca Karda	<i>Odiseea plecării unor români ardeleni din județul Sibiu în America (1900-1914) reflectată în presa transilvăneană a vremii</i>	88
Eugenia Crișan	<i>Generalul francez Berthelot și România</i>	89
George Barițiu	<i>Adunarea generală a XXX-a a Asociațiunii Transilvane</i>	90

Constantin Cubleșan	<i>Mihai Eminescu – Ciclul schillerian</i>	91
Constantin Cubleșan	<i>Ion Pop Reteganul – Folclorist și publicist</i>	92
Constantin Cubleșan	<i>Ioan Slavici – portret în oglinda timpului</i>	93
Mircea Braga	<i>Însemnări despre multiculturalitate</i>	94
Marius Laurian	<i>August Treboniu Laurian</i>	95
Keresztes Coloman Stefan, Eugenia Simona Keresztes	<i>Genii ale matematicii la Sibiu: Farcas Bolyai și János Bolyai.....</i>	96
Alexandru Sterca- Șuluțiu	<i>Nu este sub sóre natiune, care cu mai mare ardóre a animei sê-sí iubésca patrià sî vetr'a strabuniloru sei, cá Românulu</i>	97
Ioan Lupaș	<i>Înființarea „Asociațiunii“ și conducătorii ei</i>	98
Iosif Sterca Șuluțiu	<i>Discursul ținut la inaugurarea Muzeului istoric și etnografic și la deschiderea Expoziției, în 19 August st. n. 1905</i>	99

IOSIF STERCA ȘULUȚIU

DISCURSUL

ținut la inaugurarea Muzeului istoric și etnografic și la
deschiderea Expoziției, în 19 August st. n. 1905* .

Onorată adunare generală !

În numele "Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român" am onoare a Vă mulțămi pentru participarea Domniilor Voastre la actul de inaugurare a Muzeului nostru istoric și etnografic.

Aceasta frumoasă sărbătoare, care remarcă un moment important în viața culturală a poporului nostru, a fost anunțată de către Comitetul central al "Asociațiunii" și Maiestății Sale regelui nostru apostolic, ca celui mai înalt protector al instituțiilor culturale ale tuturor popoarelor de sub sceptrul său.

Cu deosebită bucurie aduc la cunoștința dvoastră, că Maiestatea Sa regele s'a îndurat a da și cu această ocaziune o nouă dovadă a iubirii și bunăvoinței ce o păstrează poporului nostru și năsuințelor sale patriotice, încredințând guvernul țării, să aducă la cunoștința "Asociațiunii" noastre, mulțămita Maiestății Sale pentru învitarea ce i-s'a făcut, și să exprime totodată și "sincerele regrete" ale Maiestății Sale, că reținut de alte afaceri importante, nu poate participa la sărbarea inaugurării Muzeului nostru.

Acest preafînalt act de atențiune va fi primit și conziderat de toți Românii

* Transilvania, Sibiu, 1905, nr. XXXVI, nr. 5, p. 162-171.

6 **Conferințele Bibliotecii ASTRA**

din aceasta țară, ca nouă dovadă a bunăvoinței Maiestății Sale pentru poporul nostru, și chiar prin faptul, că după timp îndelungat, este primul cuvânt adresat dela preaînaltul Tron de dreptul către Români din statul ungar, va întări în noi din nou sentimente de iubire și alipire către glorioasa noastră dinastie, și va fi un nou și puternic izvor pentru întărirea patriotismului probat, ce poporul nostru l-a păstrat întotdeauna patriei comune.

După aceste, mulțămesc Excelenței Sale Domnului ministru de culte și instrucție publică, Lukács, care prin hârtia sa din 4 August Nr. 2868 adresată prezidiului, exprimându-și regretul că nu poate participa în persoană, a încredințat pe Ilustritatea sa domnul comite suprem Gustav Thalmann, să-l reprezinte la inaugurarea Muzeului nostru.

Mulțămesc mai departe tuturor domnilor, cari au dat ascultare învitării noastre și s'au înfățoșat, ca prin prezența lor să mărească splendoarea sărbării de azi: inaugurarea Muzeului, cum și tuturor cari în orice mod ne-au ajutat la zidirea sau înzestrarea acestui Muzeu.

Ideea Muzeului - zice-se - nu e scoasă din adâncimea cărților, ci din sufletul popoarelor, acest izvor bogat, elocuent și neperitor. Muzeul e arsenalul cel mai puternic, cu care își apără un popor originea, individualitatea și tot ce a moștenit dela străbuni.

Ne-am trezit cam târziu, ce-i drept; dar mai bine târziu, ca nici odată. Cele mai rare obiecte, în decursul seculilor, s'au adunat în Muzeul din Viena și cel din Budapesta, care păstrează rare și prețioase suveniri artistice și istorice din Ardeal, această țară atât de bogată în tezaure arheologice.

Ultima descoperire măreață, căreia asemenea nicăiri nu se găsește, nu datează mai departe de anul 1858.

Dovadă sunt cele trei "Tabulae ceratae" găsite în "Cetatea mare" din "Auraria Daciae", precum au numit Romanii, străbunii nostri, Abrudul.

Aceste table azi sunt ornamentul muzeului din Budapesta.

Muzeul ardelean din Cluj înființat tot în anul 1858, apoi comisiunea compusă de ministrul Dr. Pauler în 3 Iulie 1872, spre scopul căreia Dieta votase o sumă considerabilă, a adunat mai toate obiectele de artă istorică.

În timpul de față s'a pornit o adevărată emulație, o însuflețire la toate popoarele țării pentru înființarea Muzeelor. Astfel clerul romano-catolic, Armenii, Săcuii, Ciangăii, ba și unele comitate înființează muzee locale. Muzeul face cel mai bun serviciu, nu numai poporului, căruia aparține, ci patriei întregi. Este mijlocul cel mai potrivit pentru a se cunoaște reciproc popoarele țării. Prin cărțile și prin produsele literare peste tot, se dovedește gradul de cultură al unui popor, cu deosebire evoluția și progresul literaturii.

Poporul nostru, scăpat abia de o jumătate de secol din sclăvie, luptând pururea cu porniri contrare dezvoltării sale naționale, nu s'a putut ocupa cu lucruri ideale. Îngrijați, ca nu cumva civilizațiunea, care e internațională, care cucerește zi de zi tot mai mult teren, să nimicească ceea ce e cultură națională, ne-am pus pe lucru. Astfel a înființat Asociațiunea, ca centru cultural al Românilor de sub coroana Sfântului Ștefan, acest palat al Muzelor.

Primul impuls de a zidi Muzeul, ni-l-a dat domnul prim-secretar Dr. Diaconovich. Meritul domniei sale este de a fi pipăit pulsul, dispoziția Românilor și de a fi pășit cu propunere concretă la timp potrivit, când românimea: un glas mai aștepta. Dovadă e însuflețirea ce a întâmpinat ideia la publicul românesc; ori-ce idee sublimă, dacă terenul nu-i pregătit, s'a născut moartă. Ca să mă folosesc de un exemplu, pentru că după axioma cunoscută: "A majore ad minus fieri potest argumentatio", mă provoc la cea mai convingătoare dovadă ce ni-o servește un act istoric petrecut aici în Sibiiu. Genealul și idealistul împărat Iosif al II-lea, călătorind prin Ardeal și văzând

8 **Conferințele Bibliotecii ASTRA**

pe țaran degradat la soartea vitelor, într'un moment de sublimă și divină inspirație s'a pus și cu mâna proprie a scris în 4 Iunie 1783 aici în Sibiiu un decret, prin care a vrut să șteargă și numele de iobagiu, în zisa dânsului: rușinea secolului. Marele împărat însă n'a izbutit, pentru că nime nu l-a înțeles. Bietul iobagiu a trebuit să-și poarte jugul până la anul 1848, când fulgerul revoluției franceze a luminat secolul. Atunci s'au găsit oameni providențiali, cari au pus ideea în lucrare. Dar: "Et voluisse sat-est".

Românul ține minte, și păstrează cu pietate în inima sa memoria acestui human și drept Domnitor.

Ideia zidirii Muzeului, odată pusă de Comitetul central în lucrare, a născut o altă idee, care asemenea e ideea dlui Diaconovich. Domnia Sa a propus și aranjat cu ajutorul Comitetului central loteria, în folosul zidirii Muzeului, apoi răscumpărarea felicitărilor de anul nou. Ceeace a sporit capitalul zidirii cu 26,695 coroane 63 fileri.

Înainte de toate am să spun că intravilanul pe care s'a zidit casa de chirie în strada Morii Nr.6 și acest Muzeu, l-a cumpărat Comitetul central în anul 1897 dela Dna Maria Weindel, cu 22,000 fl. Pe acel intravilan se aflau niște hurube, o ferărie și un fel de grădină pustie; iar la fundul grădinei, zidul și valul orașului.

Contribuirile, ce Comitetul, pe baza concesiunii ministeriale le-a adunat, precum și numele mărinimoșilor contribuitori sunt cunoscute publicului din publicațiile Comitetului central. Mă voiu mărgini deci numai la unele momente istorice necunoscute publicului; momente ce se leagă de numele acestui oraș, și de locul unde se află acest Muzeu, moment, ce trebuie eternizate în istoria zilei de azi.

După ce adunarea generală ținută în Mediaș în 27 și 28 August 1897 a decis zidirea Muzeului, Comitetul central a publicat un concurs pentru proiecte

de zidire, în urma căruia s'au prezentat 26 de planuri. Acestea au fost înaintate Reuniunii arhitecților din Viena spre cenzurare și spre a ne propune premiarea celor mai bune trei planuri. Aceasta reuniune a numit din sînul său trei persoane ca juriu, anume: pe dl Francisc cavaler de Gruber, profesor și konzilier aulic, apoi konzilierul arhitect Alexandru de Wielmans și ca supleant pe Anton Weber. Acest juriu a propus, iar Comitetul nostru a premiat la locul prim planul dlui Aladár Baranyai din Zagabria, la locul al doilea, planul dlui Márton Akos din Budapesta și la locul al treilea, planul dlor Zoltán Reiss și Francisc Faludi din Budapesta. Zidirea, care ne-a costat 158,426 coroane 97 fileri, s'a executat după planul premiat la locul prim.

Întreprinzătorul zidirei a fost dl arhitect Gustav Maetz, sub controla dlui inginer Iosif Schuschnig, care a compus planurile în detail, ambii din Sibiiu, iar comisia edilă, sub a cărei îngrijire s'a zidit, au format-o dl: protopop Togan, Dr. Beu și eu. Sculptura a săvârșit-o Iosif Schneider din Sibiiu, pictura Iohann Hofrichter fiul, din Reichenau în Bohemia.

Lucrările de tâmplărie, Emil Petruțiu din Sibiiu. Pictorul I. Kautz din Viena a furnizat cortinele și culisele scenei. Firma Körting din Budapesta a fost furnizorul caloriferelor, iar Fritz W. Elges, al mobilierului și al draperiilor. Parcul din curte l-a aranjat grădinariul A. Förstl din Sibiiu.

Toți acești domni, primească mulțămăta binemeritată. Cu deosebire, mulțămesc onoratei comunități orășenești și onoratului magistrat, cari ni-au dat concesiunea de a putea depărta zidul și valul, prin ceea ce parcul orășenesc a devenit cel mai frumos punct al acestui oraș.

Merită să amintesc un fapt frumos și rar în ziua de azi, lipsită de ideal, fapt ce juriul arhitecților din Viena a săvârșit în favorul Asociațiunii. Informați acești domni, prin scrisoarea prezidiului Asociațiunii din 16 Martie 1903, Nr. 249, despre scopul humanitar ce-l urmărește Asociațiunea, precum

10 **Conferințele Bibliotecii ASTRA**

și despre mijloacele, ce cu crucerii le adunăm de la popor, juriul, prin scrisoarea sa din 20 Martie 1903, Nr. 600, a renunțat de la orice pretensiune sau remunerațiune, atât pentru revizuirea și propunerea ce privește Muzeul, cât și ce privește casa noastră de chirie.

Depărtarea valului și a zidului s'a săvârșit prin membrii familiei Joandrea din Sibiiu. Această lucrare colosală a ținut $7^{1/2}$ luni de zile, s'au întrebuințat 8850 zile de lucru cu palma și 15,980 încărcături de cară au depărtat pământul și cărămizile, 125 kilograme praf de pușcă și 50 kilo dinamit, apoi 350 metri de sîrmă, ca fitil pentru aprinderea pravului și a dinamitului, s'a folosit la spargerea zidului și a valului. Și numai cu mari și extraordinare forțări a fost posibil a depărta valul și zidul. Intreprinzătorii au primit 11.000 cor., din care sumă Asociațiunea a dat 5000 cor., iar "Cassa de păstrare" 6000 cor. Notez, că n'a fost suflet de om în Sibiiu, pe care l-a putut purta picioarele, care n'ar fi asistat la acel spectacol.

Sibiiul, unde am zidit acest Muzeu, are un trecut foarte interesant, a fost de repetiteori capitala țării și a jucat un rol de prima ordine în istoria Ardealului, mai ales după ce regele Andreiu al II-lea în a. 1217 i-a adunat într'un trup național pe toți Sașii: în Provincia Cibiniensis, sub un cap național: Comitele națiunii săsești. Dar Sibiiul și din punct de vedere românesc își are însemnătatea sa. Unele evenimente mai însemnate din trecutul istoric al acestui oraș, publicului românesc necunoscute, le-am publicat eu în revista noastră "Transilvania", apărută în Aprilie a.c.

Istoria contimporană a Românilor ardeleni, numai în legătură cu numele acestui oraș se va putea scrie. Aici s'au ținut toate conferințele, congresele politico-naționale românești dela anul 1848 încoace, precum și dieta din 1863-64. Mulți bărbați însemnați, aici și-au făcut studiile juridice, dintre cari amintesc pe Bărnăuțiu. Aici a fost internat și arestat Grigorie Maior, fost

profesor și în urmă episcop, în Blaj.

Tot aici a fost închis și renumitul cronicar Șincai. În fine, Avram Iancu, căruia aici i s'a tulburat mintea, în urma palmilor ce le-a primit în arestul din Alba-Iulia, ca răsplată dela brutala stăpânire nemulțămitoare. E un tainic joc al sorții coincidențe, ce ursita mi-a rezervat mie. Astfel, a fost scris în stele, ca pe mine, care am onoarea și fericirea să prezidez actul de inaugurare, personal încă să mă lege o reminiscență, un fapt istoric, de acest oraș. Principele Ardealului convocase dieta țării pe 20 Aprilie 1686 în libera cetate regească Sibiiu. In acea dietă s'a publicat diploma nobiliară a familiei mele. "Nemine contradicente". Astfel, numai putea să aibă, pe acele timpuri, o diplomă nobiliară putere de drept.

Am amintit acest fapt istoric, eu însă personal mărturisesc principiul enunțat de un renumit legist al antichității că : "Numai acela e nobil, pe care vârtutea sa îl nobilitează".

Locul acesta, unde se află acest palat, încă-și are însemnătatea sa istorică. Multe vieți omenești s'au stins la acest loc și mult sânge a curs. Muzeul acesta e zidit pe ruinile valului și zidului, care a servit cetățenilor, începând dela a.1699, de bastion în contra Turcilor și altor dușmani externi și interni. Fortificarea s'a făcut după planul inginerului italian Giovanni Marando Visconti. Am văzut planul ce se păstrează în biblioteca baronului Brukenthal. La locul acesta ce se numește Soldisch, s'a construit zid dublu, pentru că din partea aceasta era cetatea expusă atacului, partea dinspre apus fiind încunjurată cu lacuri naturale și artificiale. În timpul ce noi am zidit acest palat s'a săpat la vre-o câți-va pași de aici un canal adânc, acolo s'au găsit multe schelete de om, și un sicriu, sigur osămintele ostașilor căzuți în luptă. Când s'a terminat depărtarea valului și a zidului, un ziar german din loc a exclamat duios: "Iată și ultimele rămășițe din vechiul Sibiiu dispărute". Mai e de însemnat, că precum

12 *Conferințele Bibliotecii ASTRA*

am citit într'un memoriu al unui contimporan, de pe zidul ce a stat în acest loc a căzut în a. 1764 generalul Br. Bucov, care dela a. 1762 începând a fost prezidentul guvernului civil și militar în Ardeal. Acest guvernator perzecutase pe Români gr.-orientali în modul cel mai brutal. Se zice, că dela acel accident i-a urmat moartea.

Acesta e istoricul din trecutul locului, ce se leagă de prezentul acestui Muzeu.

*

Cu inaugurarea Muzeului e împreună și expoziția, ce astăzi se pune la dispoziția cercetătorilor. Această expoziție e a patra, ce Români o aranjează. Și are scopul a înlesni înzestrarea Muzeului. La reușita acestei întreprinderi au contribuit, cu mult zel și abnegațiune, toți funcționarii Asociațiunii și despărțămintele acesteia, apoi reuniunile femeilor române, mai ales cea din Sibiu, cu deosebire prezidenta acestei reuniuni, doamna Maria Cosma, a dezvoltat o extraordinară activitate la primirea, consemnarea, sortarea și aranjarea tuturor obiectelor întrate la expoziție, și mulți singuratici, precum și exponenți din țara noastră și din România, ale căror nume numai după terminarea expoziției se va putea publica, după-ce vom fi primit raport detaliat dela direcțiunea expoziției, când se vor putea aprecia meritele fiecăruia.

Și până atunci primească toți aceștia sincerile mulțămite din partea Comitetului central.

Cu deosebire accentuez la acest loc meritele dlui Diaconovich, care are partea leului la reușita expoziției. Domnia sa, ajutat de zeloșii funcționari, anume de harnicul secretar al II-lea dl Lăpedatu și de neîntrecutul, hiperzelosul

arhivar, dnul Romul Simu, a aranjat și condus toate lucrările ce cu drept cuvânt se pot numi: multe și grele. Cu un cuvânt: domnul Diaconovich a fost urzitorul intelectual și făptuitorul principal în afacerile expoziției.

N'avem monumente de artă, cu cari să ne mândrim; avem însă obiecte, cari vor întări în noi înșine conștiința forțelor noastre naționale și totodată, vor impune și oamenilor de specialitate respectul cuvenit pentru importanța elementului nostru.

Amintesc între altele, cel mai important document din istoria neamului românesc, circularul episcopului Aaron, cu care a deschis școalele din Blaj, în anul 1754. Școale, cari după mărturisirea istoricilor, au deșteptat întreg neamul românesc din somnul cel de moarte, la conștiința originii sale.

Un alt document, de mare valoare istorică, de o prețioasă dovadă despre adevăratul patriotizm al Românilor e: Stindardul sub care a luptat escadronul de husari, 130 feciori, angajați și provăzuți cu cai, arme, haine și toate cele trebuincioase, apoi dăruți tot de episcopul Aaron, împărătesei Maria Therezia, ca ajutor în războiul contra Pruşilor. Acest stindard se păstrează la metropolia din Blaj. (A se vedea: "Catalog des k. u. k. HEERES MUZEUM, apoi epistola dlui preposit capitular Moldovan, din Blaj, ce se află la Nr. 430 în indicile expoziției, și Nr. 214 unde s'au introdus în indice obiectele expuse).

De remarcat e admirabila grupă a "Junilor" din Scheiul Braşovului, ce reprezintă o sărbare, a cărei origine se perde în negura timpilor seculari. An de an, a patra zi de Paşti, tineretul călări, cu înfătoşare de voinici, într'un conduct imponent, percurg oraşul, în frunte cu surlaşul. Această grupă a prezentat'o doamna Ana Nica, soţia dlui Teodor Nica, directorul băncii naţionale din Bucureşti, reginei din România, pentru azilul din Siegenhaus lângă Neuwied. De acolo, spre acelaş scop, a ajuns la Frankfurt şi Londra. De acolo un impresario a dus'o la America. Intoarsă la Bucureşti, regina Elisabeta a oferit'o

14 Conferințele Bibliotecii ASTRA

societății policlinice, dela care doamna Nica a răscumpărat-o; iar acum a expus'o și a dăruit-o pentru Muzeul nostru. Primească doamna și domnul Nica, pentru acest prea frumos și scump dar, sincerile noastre mulțămite.

Cu laudă trebuie să amintesc și obiectele expuse de despărțămintele Brașov, Blaj și Cluj. Cu deosebire dl director Dr. Frâncu a dezvoltat o activitate deamă de toată lauda. A colectat în comunele despărțământului 1176 obiecte. Le-a aranjat după natura lor în 14 liste. Obiecte etnografice 167. Din secția de arte frumoase 48. Diferite monete antice, medalii, etc. 916. Din secția istorică: Cărți vechi, tipuri, documente, potire, prapori, sculpturi, litere donațiunile dela Domnitori din România, zapise, cronice, manuscrise, etc. cu totul 45.

Primească mulțămite binemeritată.

Atrag atențiunea Domniilor Voastre asupra colecțiunei dlui Petru Popovici din Brașov, în care se află arme vechi, animale răpitoare, mai multe sburătoare, nobile și răpitoare, unele rare, exotice, preparate și umplute. Tot din Brașov s'a expus o tablă de tipar din anul 1761, de pe timpul episcopului Dionisie Novacovici.

În secțiunea bisericeii ortodoxe române se află cele mai vechi antimise românești cunoscute până acum, între cari unul dela Ioasaf II, metropolitul Bălgradului din 1672 și altul dela Varlaam, metropolitul Bălgradului, dela 1686 sub craiul Apafi Mihail.

Cea mai veche icoană românească reprezentând pe Alexandru Macedoneanul de monahul George.

Apoi o mulțime de manuscrise și cărți bisericești vechi, rare.

În urmă, mai amintesc o cerată romană și o copie de pe aceasta, în ghips, bine reușită, care reprezintă cultul lui Bachus. S'a dăruit Muzeului de d-na Iust. Olariu din Sibiu.

Avem apoi lucruri de mâna femeii române, care în gust fin, în executare artistică, întrece tot ce s'a produs de țărancele altor popoare. Cu ornamentica de casă a poporului român, negreșit că numai lauda o vom secera dela publicul pricepător. Aici emulează civilizațiunea cu cultura națională, școala, învățătura, cu talentul înnăscut. Avem țesături și cusături admirabile, trimise de fostele noastre eleve, altele de toată frumseța lucrate de mâna țărancelor fără școală. Sunt sigur că la orice expoziție ar fi ambele premiate. Greutatea ar fi numai, căreia să i-se deede preferință: școalei, ori talentului înnăscut. La vederea atâtor lucruri frumoase, elegante și delicate, apoi a portretelor țărănilor și țărancelor noastre, mi-a venit în minte fără veste ceea ce W. Hochmann și Martin Opitz, în opul lor : "Beschreibung der Erde", pagina 3074, au zis : "Din această mestecătură, din care poporul Valah își trage originea sa, se dezvoaltă capete cari sunt clasice și s'ar putea folosi de model pentru piatră scumpă. Capete, cari și înlăuntru ascund ceea ce pe din afară ne arată: căci o minte, o judecată mai ageră, o ușurință de a înțelege repede, împreunată cu o purtare îndemânică, precum vedem câte odată la cel mai de rând Valah, nicăiri nu vom găsi ".

Durere, că inteligența română, care zi de zi vine în atingere cu țărănimea, nu-și dă destulă silință pentru de a abate pe țărancele noastre dela marea greșală a-și schimba portul, a-l moderniza.

Portul românesc e reprezentat aici în Muzeu, din Ardeal, din Ungaria și din Bănat. Ar fi însă o batjocură pentru generațiunea de azi, dacă posteritatea numai din Muzeu ar afla despre portul ce l-au purtat străbunele.

Străinii cari cercetează țara noastră n'au destule cuvinte de a admira acest port elegant și cochet. Dacă țărancele noastre nu-l aprețiază precum ar trebui, nu găsesc alt argument, decât că: Ochiul vede toate, numai pe sine nu.

Un exemplu. In anul 1876, când Maiestatea Sa regele nostru a vizitat

16 Conferințele Bibliotecii ASTRA

Sibiul, un ziarist venit anume din Germania, întors a casă, între altele a scris:

"Am văzut în Sibiiu fete de român, într'un admirabil costum național; fete atât de frumoase, încât trei astfel de frumseți ar fi în stare a face o cetate germană renumită ".

Îmbrace-se aceste fete în haine străine și nime nu le mai bagă în seamă.

*

După acestea nu-mi rămâne altceva de făcut, decât să rog pe marele Dumnezeu, care a străcurat neamul nostru prin restriștea timpurilor barbare, prin nemaipomenita sclăvie, și ne-a învrednicit să ajungem această zi de bucurie, de sărbătoare națională, să primească sub ocrotirea sa această casă românească.

Iar neamului românesc, căruia în numele Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român îi predăm acest palat, să-i fie un bastion, din care nu cu armele ucigătoare, precum își apărau odinioară cetățenii pe acest loc averea și viața, ci cu armele științei, sub paza legilor, în liniște, departe de zgomotul zilei, în nobila emulație cu celelalte muzee patriotice, din generație în generație, să-și apere acest focular cultural, unde se vor păstra relicviile trecutului și creațiunile sufletului românesc.

Așa să fie !

Acum, vă rog domnilor, să mergem să cercetăm expoziția.